23 432 De situatie in het Midden-Oosten

Nr. 666 Brief van de ministers van Economische Zaken en Klimaat, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, van Klimaat en Groene Groei en van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en van de staatssecretaris van Financiën

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 maart 2026

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Den Haag, 16 maart 2026

Naar aanleiding van het verzoek van het lid Van der Lee (Groenlinks-PvdA) om een brief over de economische effecten van de oorlog, de toezegging van staatssecretaris Eerenberg tijdens het vragenuur van 10 maart en naar aanleiding van het debat over Iran van 12 maart sturen we u, mede namens de minister van Financiën, deze brief.

De Verenigde Staten en Israël voeren sinds zaterdag 28 februari luchtaanvallen uit op Iraanse doelen. Als tegenreactie heeft Iran aanvallen uitgevoerd op Israël, Amerikaanse bases in de regio, andere landen in de regio en olietankers in de straat van Hormuz, welke momenteel niet meer begaanbaar is voor scheepvaart. Ook infrastructuur voor de productie van olie en LNG in de Golfregio zijn daarbij bewust en onbewust doelwit.

Het conflict is eerst en vooral ontwrichtend voor de burgers in verschillende landen die ongewild worden getroffen en nu in angst leven. Zoals eerder gemeld in de Kamerbrief van 3 maart[1] veroordeelt het kabinet met klem de Iraanse aanvallen op de civiele infrastructuur van landen die niet betrokken waren bij dit conflict. De veiligheid van Nederlanders heeft voor het kabinet de hoogste prioriteit. Het kabinet leeft mee met alle Nederlanders in de regio en iedereen die zich zorgen maakt over familie en naasten in de regio. Nederland trekt nauw op met Europese partners en met partners in de regio om te zorgen voor de-escalatie, het bevorderen van een diplomatieke oplossing en om de gevolgen van het conflict voor Nederland zoveel als mogelijk te beperken. Tijdens de ingelaste Raad Buitenlandse Zaken op 1 maart heeft Nederland ook

[1] Zie Kamerbrief van de minister van Buitenlandse Zaken, “De Amerikaanse en Israëlische aanvallen op Iran en de mitigerende maatregelen die de regering neemt tegen de negatieve consequenties van de oorlog voor Nederland en Europa”, 3 maart 2026, Kamerstuk 23 432, nr. 631.

daar aandacht gevraagd voor de-escalatie, secundaire gevolgen van het conflict voor Europa en solidariteit met de Golfstaten. Het kabinet blijft alle partijen oproepen zich te houden aan het internationaal recht.

Het kabinet begrijpt de zorgen van huishoudens en ondernemers over de economische effecten van dit conflict. Het kabinet neemt deze zorgen serieus. De huidige situatie duidt het kabinet als volgt. Aan de ene kant zijn de energieprijzen nog niet zo hoog als in 2022. Zolang er voldoende olie en gas beschikbaar blijft op de wereldmarkt heeft het kabinet geen acute zorgen over mogelijke fysieke tekorten. Aan de andere kant is de situatie omgeven met grote onzekerheid en kunnen bredere economische effecten optreden naar gelang de spanning in de regio aanhoudt. Het kabinet houdt de situatie nauwlettend in de gaten en brengt de komende tijd potentiële maatregelen in kaart voor gerichte ondersteuning, inclusief financiële consequenties. Mocht de situatie verslechteren en in de toekomst vragen om steun, dan heeft het kabinet de benodigde voorbereidingen getroffen. Deze kunnen in de bredere lasten-/koopkrachtbesluitvorming in augustus meegenomen worden. Bij eventuele maatregelen horen ook keuzes ten aanzien van de financiële dekking van deze maatregelen.

In het vervolg van deze Kamerbrief gaat het kabinet achtereenvolgens in op de onzekerheid over de verdere ontwikkeling, de actuele situatie op de energiemarkten, de economische doorwerking en de voorbereiding op mogelijke handelingsopties.

Onzekerheid over verdere ontwikkeling
De verdere ontwikkeling van het conflict in het Midden-Oosten blijft op dit moment onzeker. De situatie ter plaatse is dynamisch en kan zich in verschillende richtingen ontwikkelen. Onder andere om deze reden is het niet verstandig om te snel in te grijpen.

Met name de duur en de omvang van het conflict zijn hierbij bepalend voor de economische effecten. Over het algemeen geldt, hoe langer en hoe omvangrijker het conflict, hoe groter de doorwerking op de Nederlandse economie en op huishoudens en bedrijven. Tegelijkertijd is de economie veerkrachtig. Zo heeft het verleden geleerd dat de economie zich kan aanpassen naarmate een situatie langer duurt.

Actuele situatie energiemarkten
De ontwikkelingen in het Midden-Oosten hebben geleid tot prijsstijgingen van olie (16 maart: rond de 105 dollar per vat) en gas (16 maart: rond de 50 euro per megawattuur) en dit werkt door

in de prijzen van energie-intensieve producten. Het kabinet begrijpt de zorgen die hierover leven in de samenleving. Zo'n plotselinge prijsstijging wordt meteen zichtbaar aan de pomp en kan doorwerken in de energierekening.

Nederland importeert niet direct veel gas uit de Golfregio, maar via de mondiale markt worden ook Nederlandse huishoudens en bedrijven wel blootgesteld aan prijsstijgingen. De Nederlandse en Europese gasvoorraden staan op dit moment laag, wat gebruikelijk is voor de periode na de winter en voor het vulseizoen dat 1 april van start gaat. Wel is relevant dat het huidige niveau lager is dan voorgaande jaren in dezelfde periode en dat de vulopgave het aankomende seizoen dus groter is. Dit komt mede door het stoppen van de activiteiten van GasTerra, deze bergingen worden leeg opgeleverd voor het nieuwe vulseizoen.
De wereldwijde markt voor LNG is erg flexibel, wat betekent dat het ook in een langdurig conflictscenario mogelijk blijft om voldoende LNG tegen hogere prijzen aan te trekken om de gasopslagen te vullen. Niettemin schuilt er een risico dat de voorraden in de zomer (het vulseizoen) tegen hogere prijzen gevuld worden dan waartegen ze volgende winter weer op de markt gebracht kunnen worden. Bij een dergelijke commercieel onaantrekkelijke situatie zullen marktpartijen de gasbergingen niet of te weinig vullen. Op dit moment blijven de gasfutures voor de jaren na 2027 stabiel en laag, wat erop wijst dat de markt verwacht dat er dan voldoende LNG beschikbaar is op de wereldmarkt. In situaties dat marktpartijen niet vullen, om commerciële redenen of door beperkingen aan toegang, kan EBN maximaal 80 TWh vullen van het totale vuldoel van 115 TWh.

De huidige olie- en gasprijzen zijn hoog, maar bezien in historisch perspectief niet uitzonderlijk. Zo zijn er in het verleden vaak prijspieken geweest als gevolg van langdurige kou of geopolitieke spanningen, neem bijvoorbeeld de energiecrisis van 2022. Toen doorbrak de gasprijs in augustus 2022 kortstondig een uitzonderlijk prijsniveau van 300 euro per megawattuur, en bleef deze ruim een jaar rond de 100 euro per megawattuur. Ook zijn er in recentere periodes energieprijzen geweest van een vergelijkbaar niveau als de huidige prijzen. De wereldwijde gasproductiecapaciteit is sindsdien flink opgeschaald en wordt nog steeds verder opgeschaald, met name in de vorm van LNG.

Het lijkt op dit moment niet waarschijnlijk dat er een prijsescalatie ontstaat in de orde grootte van de energiecrisis van 2022. Het ging destijds om een groter deel van de Europese gastoevoer dat abrupt stopte, waarbij de noodzaak voor alternatieven directer was en we vanwege de toevoer via hoofdzakelijk pijpleidingen minder flexibiliteit hadden dan nu op de mondiale LNG-markt via

importterminals. Ook moest er destijds worden overgestapt naar nieuwe aanbieders voor op de lange termijn, terwijl we in de huidige situatie waarschijnlijk weer bij dezelfde aanbieders terug kunnen keren als het conflict voorbij is.

Daarbij zijn er factoren die de prijsstijgingen kunnen mitigeren. Zo wordt er een toename verwacht van het aanbod LNG uit vooral de VS en zien we dat veel Aziatische landen overschakelen van gas naar kolen. Hoewel dit nadelig is voor het klimaat heeft dit een dempend effect op de gasprijsstijging.

Daarnaast brengt Nederland samen met 31 andere IEA-lidstaten 400 miljoen vaten olie uit strategische reserves op de markt om de schade van de disruptie op de oliemarkt en daarmee de prijspiek te beperken. Het kabinet is voornemens voor het Nederlandse deel (ruim 5,36 miljoen vaten) vooral de strategische voorraden in te zetten die bedrijven aanhouden (naar de verplichting uit Wet voorraadvorming aardolieproducten 2012). De Nederlandse publieke voorraden onder beheer van het Centraal Orgaan Voorraadvorming Aardolieproducten blijven dan grotendeels in reserve voor mogelijke schaarste in de toekomst. Ook hebben diverse OPEC-landen reeds aangegeven hun olieproductie vanaf april te willen verhogen. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat een deel van de productie uit de regio wordt omgeleid via de East-West crude oil pipeline in Saoedi-Arabië en de Abu Dhabi crude oil pipeline in de Verenigde Arabische Emiraten.Desondanks is het niet waarschijnlijk dat deze ontwikkelingen de volledige prijsstijgingen zullen kunnen opvangen.

Economische doorwerking voor huishoudens en bedrijven
De potentiële economische impact voor huishoudens en bedrijven loopt hoofdzakelijk langs vier verschillende kanalen: inflatie, handel (direct en indirect), financiële markten en investeringen.

<u>Inflatie</u>
Het voornaamste kanaal waarlangs economische impact op de Nederlandse economie kan optreden is inflatie, die wordt gedreven door hogere energieprijzen. Hoge inflatie kan impact hebben op zowel huishoudens als bedrijven.

Huishoudens merken stijgende olieprijzen direct doordat deze op korte termijn zichtbaar zijn aan de pomp. Verreweg het grootste deel van de auto’s in het Nederlandse personenwagenpark (in 2024) is een benzineauto (83%), een kleine 6% rijdt op diesel. De benzine- en dieselprijzen zijn inmiddels gestegen naar een adviesprijs van respectievelijk 2,48 euro en 2,47 euro per liter (op 15 maart), een stijging van resp. zo’n 10% en 22% ten opzichte van vorige maand. Het gemiddelde aandeel van autobrandstof in de

uitgaven van huishoudens is zo’n 5%. Er zijn ook huishoudens die meer uitgeven aan autobrandstof; doorgaans nemen de uitgaven aan gereden kilometers toe met het huishoudinkomen.

Hogere brandstofprijzen werken door in de bredere inflatie, waarbij het effect groter is naarmate de hoge brandstofprijzen langer aanhouden. Indirect kan er daarnaast een prijsopdrijvend effect zijn via bedrijven die hogere energiekosten doorrekenen aan de consument, of hogere looneisen die de prijzen van diensten opdrijven.

Gasprijzen hebben over het algemeen met meer vertraging impact op huishoudens. Het verschilt per huishouden hoe snel de groothandelsprijs zich vertaalt naar de energierekening afhankelijk van de contractvorm. Op dit moment heeft meer dan de helft van alle Nederlanders een vast contract voor 1 jaar of langer. Rond de 40% huishoudens heeft een variabel contract waarbij de prijs gedurende het jaar kan worden aangepast. Dit betekent dat de meeste mensen op korte termijn nog niet geraakt worden door prijsschommelingen, tenzij hun contract nu afloopt. Huishoudens met een dynamisch contract profiteren wanneer prijzen laag zijn, maar worden ook geraakt wanneer prijzen oplopen. Zij merken daarmee nu direct de gevolgen van de gestegen gasprijs. Dit betreft ongeveer 7% van de huishoudens. Op dit moment ligt de gasprijs voor nieuwe vaste contracten ongeveer 10 cent hoger dan bij lopende contracten, dit betekent voor een gemiddeld huishouden met een cv-ketel een kostenstijging van zo’n 100 euro op jaarbasis. Dit is een stijging van 5% op de totale rekening. Ter vergelijking, in juni 2023 betaalden huishoudens met een gemiddeld energieverbruik zo’n 630 euro (of 37%) meer dan een jaar ervoor (hierbij is rekening gehouden met het prijsplafond dat in januari 2023 van kracht werd).

Voor zover hogere olie- en gasprijzen doorwerken in een hogere inflatie, kunnen huishoudens hiervan de gevolgen ondervinden in de vorm van een lagere koopkrachtgroei. Het kabinet begrijpt dat mensen hier zorgen over hebben. Het kabinet houdt daarom de situatie nauwlettend in de gaten en beziet het brede koopkrachtbeeld aan de hand van actuele inzichten in augustus. Hogere energieprijzen raken ook het bedrijfsleven op verschillende manieren. Zo is Nederland een netto energie-importeur met als gevolg dat stijgende energieprijzen direct leiden tot hogere uitgaven aan energie-importen. Hierdoor blijven minder middelen beschikbaar voor andere bestedingen die aan het bbp hadden kunnen bijdragen, zoals investeringen. De feitelijke economische effecten zullen sterk verschillen per sector. Zo zien energie-intensieve bedrijven die energie inkopen tegen actuele marktprijzen hun productiekosten direct stijgen. In internationaal

perspectief kent de Nederlandse industrie al relatief hoge energieprijzen. Dit kan de winstgevendheid en investeringsmogelijkheden drukken.

Verder voorziet de Golfregio in 25-33% van de wereldwijde handel in bepaalde belangrijke grondstoffen bij de productie van kunstmest, zoals sulfur, ureum en ammoniak. Ook is de productie van kunstmest zeer energie-intensief en werken de hogere energieprijzen hier sterk in de prijzen door. Dat kan vervolgens indirect doorwerken in hogere wereldwijde voedselprijzen.

Handel

Het conflict heeft door beperkingen van vaarroutes ook impact op de Nederlandse handel met de regio, niet gerelateerd aan energie. Deze handelsstroom is relatief beperkt en heeft daarmee een beperkte macro-economische doorwerking. Voor bepaalde onderdelen van het bedrijfsleven, die bijvoorbeeld een groot deel van hun omzet verdienen met export naar de regio, kan dit echter wel serieuze gevolgen hebben.

Door jarenlange sancties is er geen relevante directe handelsrelatie met Iran die onder druk kan komen te staan. Met de overige landen in de Golfregio zal de handel zoveel mogelijk doorgaan, al staat deze onder druk door de afsluiting van de Straat van Hormuz. De handelsrelatie met deze landen bestaat voor het grootste deel uit energie-invoer.[2] Daardoor zal de macro-economische impact primair via de energieprijzen lopen.

Ook de goederenexport naar andere landen in de Golfregio staat onder druk door de blokkade, mocht deze langdurig aan blijken te houden. In 2025 werd vanuit Nederland geëxporteerd naar de Verenigde Arabische Emiraten, Qatar, Koeweit, Irak en Bahrein. In totaal beslaat deze handel minder dan 1% van onze goederenexport en zal dus op macroniveau beperkt tot niet doorwerken. De goederenexport naar Saudi-Arabië en Oman is deels nog bereikbaar via zeeroutes omdat de landen niet (geheel) achter de straat van Hormuz liggen, maar is deels ook ontregeld. Ook dit bedraagt in totaal minder dan 1% van de Nederlandse goederenexport.[3] Dit neemt niet weg dat individuele bedrijven wel degelijk geraakt worden door de handelsverstoringen.
Naast verstoring van directe handelsstromen leidt het conflict tot een bredere verstoring van de wereldhandel doordat bepaalde vaarroutes gemeden worden. Als gevolg hiervan raken vaarschema’s van containerschepen verstoord en kunnen containerschepen vast komen te liggen. Dat kan zorgen voor vertraagde levertijden en druk op containerprijzen. Dit is momenteel nog niet met een significante ordegrootte aan de hand,

[2] https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85427NED/table?ts=1772789817131
[3] https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85427NED/table?ts=1772789817131

containerprijzen liggen op een relatief laag punt in vergelijking tot de afgelopen jaren.

Financiële markten
Ook financiële markten kunnen reageren op verhoogde geopolitieke spanningen in de vorm van oplopende risicopremies en volatiliteit op aandelen- en obligatiemarkten. Direct na het uitbreken van het conflict liepen rentes aanvankelijk op, mede door de stijgende energieprijzen en hogere inflatieverwachtingen. Tegelijkertijd leidde de toegenomen geopolitieke onzekerheid tot een vlucht naar relatief veilige staatsobligaties, wat tussentijds ook neerwaartse druk op rentes gaf. Indien inflatie verder oploopt, bestaat de mogelijkheid dat centrale banken voorgenomen verlagingen van de beleidsrente uitstellen of overgaan tot een verhoging, om de inflatie te beperken en inflatieverwachtingen verankerd te houden.

Ook aandelenmarkten staan in het rood, vooral Aziatische markten, maar functioneren ordelijk. Er is sprake van hogere volatiliteit, maar vooralsnog geen teken van financiële stress. In theorie kan aanhoudende volatiliteit, bijvoorbeeld op olie- en gasmarkten, via margin calls druk zetten op specifieke marktpartijen, maar er zijn vooralsnog geen signalen dat dit zich voordoet. Het ministerie van Financiën volgt de situatie nauw en staat hierover in goed contact met DNB en AFM, die de ontwikkelingen op de financiële markten en bij individuele instellingen monitoren.

Investeringen
Iran, en andere landen in de regio, behoren niet tot de grootste Nederlandse investeringspartners.[4] Door het sanctiebeleid zijn de investeringsbanden met Iran feitelijk verwaarloosbaar. Bij omringende landen in de regio is het investeringsniveau ook beperkt en kunnen wederzijdse investeringen ondanks de spanningen in veel scenario’s nog doorgang vinden. Het ligt daarom niet voor de hand dat er via dit kanaal een grote impact op de Nederlandse economie zal plaatsvinden.

Wel kunnen investeringen via indirecte kanalen onder druk komen te staan als gevolg van toegenomen volatiliteit op de financiële markten. Het kabinet herkent de zorgen uit het bedrijfsleven die ontstaan door de grotere onzekerheid op de wereld. Toenemende onzekerheid kan ertoe leiden dat bedrijven hun investeringsbeslissingen uitstellen of heroverwegen, wat de investeringsdynamiek in Nederland kan afremmen. Daarnaast kan een verslechtering van de vermogenspositie van bedrijven en huishoudens, bijvoorbeeld door dalende beurskoersen of stijgende obligatierentes, eveneens een neerwaarts effect hebben op investeringen. Gegeven de opgebouwde buffers lijkt hier

[4] https://longreads.cbs.nl/nederland-handelsland-2024/buitenlandse-investeringen-en-multinationals/

vooralsnog geen sprake van te zijn, en ook de financiële markten functioneren tot nu toe naar behoren.

Economische effecten verschillen sterk per scenario
Het is prematuur om vergaande uitspraken te doen over de feitelijke economische effecten van het conflict gezien de onvoorspelbaarheid. De Nederlandse economie kent gelukkig een solide uitgangspositie en het verleden heeft laten zien dat de economie over aanzienlijk veerkracht beschikt. In haar basisraming waarin het conflict niet is meegenomen gaat het CPB ervan uit dat de inflatie terugloopt van 3,3% in 2025 tot 2,3% in 2026.

Het CPB heeft in het Centraal Economisch Plan (CEP) het potentiële effect van het conflict op de inflatie doorgerekend in twee verschillende scenario's. In het eerste scenario gaat het CPB uit van de gemiddelde marktverwachting tussen 2 en 9 maart van de olie- en gasprijzen. Hierin loopt de olieprijs in 2026 van 90 dollar per vat terug naar ongeveer 70 dollar in 2027. De gasprijs loopt in dit scenario van 50 euro per MWh in 2026 terug naar ongeveer 35 euro per MWh in 2027. Daarnaast berekent het CPB een scenario met een hogere piek, bijvoorbeeld omdat er meer productiefaciliteiten uitgeschakeld worden. In dit tweede scenario gaat het CPB uit van een piek in de olieprijs van 120 dollar per vat in 2026 die terugloopt naar ongeveer 70 dollar per vat in 2027, en een piek in de gasprijs in 2026 van 100 euro per MWh die terugloopt naar ongeveer 35 euro per MWh in 2027.

In het hierboven genoemde eerste scenario o.b.v. recente marktverwachtingen komt de inflatie 0,6%-punt hoger uit op 2,9%. In het tweede scenario met hoger dan verwachte marktprijzen komt de inflatie 1,5%-punt hoger uit op 3,8%. Hogere olieprijzen vertalen zich in hogere brandstofprijzen, en de hogere gasprijs kan leiden tot een hogere energierekening. In de scenario's is de doorwerking van hogere energieprijzen op andere afzetprijzen niet meegenomen.

Vergeleken met de energiecrisis in 2022 blijft de oploop van de inflatie in beide scenario's relatief gezien beperkt. Dit komt onder andere omdat de gasprijzen destijds duidelijk harder stegen. Dat neemt niet weg dat hogere inflatie ongunstig is voor zowel huishoudens als ondernemers.

Voorbereiding op mogelijke handelingsopties

Energiemarkten
Het kabinet begrijpt de zorgen die leven bij huishoudens en bedrijven over het conflict en de impact op energieprijzen en de

economie in den brede. Het kabinet houdt de situatie dan ook nauwlettend in de gaten. We zijn als land op diverse manieren voorbereid op deze situatie. Voor nu handhaaft het kabinet het eerste niveau van gascrisis (niveau vroegtijdige waarschuwing) en houdt het de vinger aan de pols via de coördinatiegroepen voor olie en gas van de Europese Unie en via het IEA. Ook is er overleg met het Nederlandse bedrijfsleven.

Acute zorgen om leveringszekerheid of fysieke tekorten aan zowel olie als gas in Nederland heeft het kabinet op het moment niet, zolang er geen verdere ernstige langdurige verstoringen op de wereldmarkt optreden. Indien de situatie aanhoudt of verslechtert kan opschaling naar een hoger niveau van gascrisis worden overwogen, mede in overleg met buurlanden, en kunnen uiteindelijk bij zeer ernstige verslechtering maatregelen uit het Bescherm- en Herstelplan Gas en het Landelijk Crisisplan Olie in werking treden. In dat geval zal met de Europese Commissie en buurlanden worden gesproken over een mogelijke herinrichting van gasstromen om de gaslevering aan beschermde afnemers zoveel mogelijk in stand te houden. Ook de inzet van de noodvoorraad, die door EBN wordt aangelegd, kan hierbij een rol spelen.

Huishoudens

Het kabinet begrijpt dat huishoudens zich zorgen maken over hoe het conflict hen zal raken en neemt die zorgen serieus. Daarom worden voorbereidingen getroffen op een situatie waarin energieprijzen onverhoopt langdurig en fors hoger liggen en huishoudens in de knel dreigen te komen. Het kabinet brengt de komende tijd potentiële opties in kaart voor gerichte ondersteuning, zodat deze wanneer nodig bij de augustusbesluitvorming benut kunnen worden. Grofweg geldt dat er in verschillende scenario’s mogelijkheden zijn om huishoudens te ondersteunen via de energierekening, de inkomstenbelasting of de toeslagen. Maatregelen die zien op het verlagen van de kosten van energieverbruik zijn relatief duur omdat ze een groot bereik hebben, en zijn daarmee ongericht in termen van het verzachten van inkomenseffecten. Maatregelen die gericht zijn op kwetsbare huishoudens sorteren meer effect voor de groep die wordt bereikt en zijn goedkoper. Tegelijkertijd is het bereik minder groot.

Het kabinet zal onder meer putten uit de verkenning naar maatregelen voor gerichte inkomensondersteuning aan kwetsbare huishoudens die in 2023 met de kamer is gedeeld[5] en uit recente ervaring met maatregelen die tijdens de energiecrisis van 2022-2023 getroffen zijn. Hierbij verkent het kabinet de voor- en nadelen van een breed palet aan maatregelen. Het kabinet kijkt onder meer

[5] Kamerstuk 36200, nr. 182 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen

naar: introductie van een energietoeslag, een energieprijsplafond, tijdelijke verlaging van de energiebelasting en brandstofaccijnzen, verhoging van de maximale onbelaste reiskostenvergoeding voor zakelijke kilometers[6], verhoging van de huurtoeslag en verhoging van het WML. Maatregelen kennen budgettaire consequenties die eveneens in kaart dienen te worden gebracht en waar dekking voor gevonden zal moeten worden wanneer de noodzaak bestaat hier toe te besluiten.

Hierbij worden ook de mogelijkheden voor het noodfonds energie meegenomen. Er wordt al langer gewerkt aan een publiek noodfonds, als onderdeel van het nationale plan in het kader van het Europese *Social Climate Fund*. Omdat de uitvoering daarvan een uitdaging blijft en tegelijkertijd de economische situatie verandert door de onrust in het Midden-Oosten, kijken we dus nadrukkelijk ook naar alternatieven in de genoemde verkenning zodat een instrument tijdig beschikbaar is.

Waar relevant worden opties geüpdatet of aangevuld of worden andere opties verkend. Het kabinet houdt daarbij oog voor de uitvoerbaarheid, effectiviteit en economische wenselijkheid van maatregelen[7] en zal de parameters actualiseren op basis van de ontwikkelingen sindsdien, zoals veranderd energieverbruik en inflatie. Het kabinet houdt hierbij ook oog het verminderen van energieafhankelijkheid als structurele oplossing.

Het kabinet houdt de situatie nauwlettend in de gaten en zal in de zomer de macro-economische ontwikkelingen en bredere koopkrachtontwikkeling voor het volgende jaar bezien op basis van de meest actuele gegevens en ramingen. Dan bestaat er een duidelijker beeld over de internationale situatie en de economische doorwerking voor Nederland. Als op dat moment blijkt dat er een noodzaak is voor ondersteunende maatregelen richting de komende winter, dan kan daar tijdens de augustusbesluitvorming over worden besloten.

<u>Ondernemers</u>
Het kabinet begrijpt de zorgen die ondernemers hebben. Bedrijven met een grote energie-afhankelijkheid of een grote exposure aan

---

[6] Tijdens het vragenuur van dinsdag 10 maart heeft de staatssecretaris van Financiën in reactie op een vraag van uw Kamer toegezegd dat het kabinet in deze brief ook ingaat op de mogelijkheid om de maximale onbelaste reiskostenvergoeding voor zakelijke kilometers aan te passen. Het verhogen van deze vergoeding is uitvoeringstechnisch per 1 januari 2027 mogelijk.

[7] DNB heeft eerder geconcludeerd dat gerichte inkomensmaatregelen in de nasleep van de energiecrisis het meest effectief waren voor het verbeteren van de koopkracht van lagere inkomens.

de conflict-regio ondervinden direct de gevolgen. Daarom houdt het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, samen met het ministerie van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, nauw contact met het Nederlandse bedrijfsleven. Op dinsdag 3 maart vond er een eerste bijeenkomst plaats met meer dan 100 bedrijven. Bedrijven zijn hierbij ook gewezen op de mogelijkheden voor contact met het ministerie van Buitenlandse Zaken, onder meer op het gebied van eventuele consulaire ondersteuning. Op maandag 16 maart organiseert de minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking een CEO roundtable over het Midden-Oosten en daarnaast is er direct contact met VNO-NCW t.a.v. verdere ontwikkelingen.

Het kabinet heeft oog voor de energiekosten van ondernemers. In het coalitieakkoord zijn maatregelen opgenomen om de energierekening van de energie-intensieve industrie te stutten. Zo wordt de Indirecte Kostencompensatie (IKC), die energie-intensieve grootverbruikers van elektriciteit nu al ontvangen, verlengd, verhoogd en uitgebreid. De IKC compenseert energie-intensieve grootverbruikers in een deel van hun elektriciteitskosten. Ze ontvangen de compensatie in het lopende jaar. Door de uitbreiding zullen meer bedrijven de compensatie gaan ontvangen, zoals een deel van de chemische sector. Daarnaast is in het coalitieakkoord een bedrag vrijgemaakt voor tegemoetkoming van de elektriciteitsprijs voor bedrijven vanaf 2028.

Daarnaast biedt de Kamer van Koophandel ondernemers informatie en eerstelijnsadvies. Adviseurs helpen bij vragen over bedrijfscontinuïteit, zodat ondernemers goed onderbouwde beslissingen kunnen nemen en hun bedrijfsvoering waar nodig kunnen aanpassen. Bedrijven kunnen ook contact opnemen met de afdeling internationaal ondernemen van de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland.

Lange termijn weerbaarheid

Het conflict heeft direct effecten voor huishoudens en ondernemers; de opties die verkend worden zullen vooral gericht zijn op het verlichten van de korte termijn pijn, als de situatie daarom vraagt. Tegelijkertijd houdt het kabinet ook oog voor de lange termijn en voorbereiding op verstoringen in de toekomst, door te voorkomen dat we als land kwetsbaar zijn voor prijsschokken zoals deze. Dat kunnen we doen door onze economie weerbaarder te maken en de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen. Daarmee zullen ook huishoudens en bedrijven minder hard geraakt worden bij prijsschokken op de wereldmarkt. Het kabinet zet in op een snelle opschaling van schone-energieproductie via wind-, zon- en kernenergie en

energiebesparing, zodat de noodzaak van veel fossiele import fors afneemt. We kijken daarvoor naar bijvoorbeeld gasbesparende maatregelen en ondersteuning van huishoudens en ondernemers in de energietransitie, zoals ook in het coalitieakkoord aangekondigd met aanvullende maatregelen. Deze worden ook meegewogen in de augustusbesluitvorming.

De minister van Economische Zaken en Klimaat,
H.G. Herbert

De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
J.A. Vijlbrief

De minister van Klimaat en Groene Groei,
S. van Veldhoven-van der Meer

De minister van Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingssamenwerking,
S.W. Sjoerdsma

De staatssecretaris van Financiën,
E. Eerenberg